

Quentin Phillipps a Karen Phillipps: Phillipps' Field Guide to the Mammals of Borneo and Their Ecology. Sabah, Sarawak, Brunei and Kalimantan

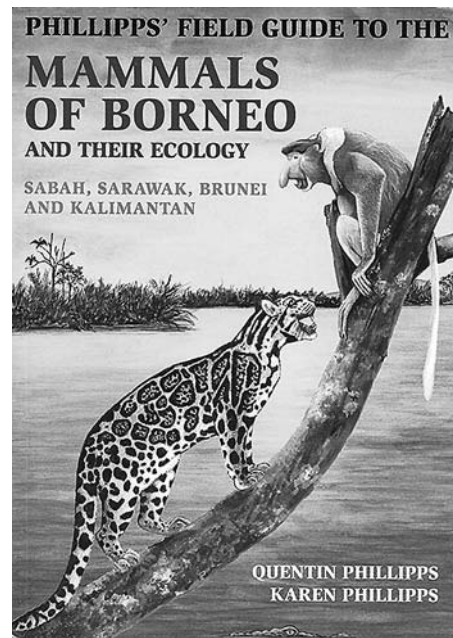
Borneo jako biogeograficky nesmírně zajímavá oblast patří pro své druhové bohatství, míru endemismu a stupeň ohrožení mezi tzv. ohniska diverzity (nebo horká místa diverzity; viz např. Živa 2014, 1–4 a 6, 2017, 4 a článek na str. 94–96 tohoto čísla). Každý kvalitní zdroj přitahující k tomuto ostrovu pozornost je proto více než žádoucí. Borneo je také domovem řady zajímavých a bizarních savců a díky fosilnímu a archeologickému záznamu máme celkem slušnou představu o formování zdejší fauny. Např. v průběhu čtvrtohor tu hrálo zásadní roli opakované obnažování šelfů ostrovů a Malajského poloostrova. Tím pro faunu vznikl a zanikal zajímavý migrační koridor, který měl ale často spíše savanový charakter, takže v určitých obdobích nebyl plnohodnotně využitelný pro lesní prvky. Zájemci o bornejské savce se po léta opírali o knihu *A Field Guide to the Mammals of Borneo*, vydávanou opakovaně (1985, 1994, 1997, 1998, 2005, 2007) malým, ale výkonným vydavatelstvím spojeným s The Sabah Society. Autory textů byli Junaidi Payne a Charles M. Francis a autorkou kreseb Karen Phillippsová.

Když se v r. 2016 objevila kniha, kterou zde představujeme, mohl by si vlastník původní publikace o bornejských savcích myslet, že jde jen o další edici, ale ukázky obsahu na webových stránkách naznačily,

že jde o knihu zcela jinou – dovolím si říct – i lepší. Nový titul obsahuje více stran i obrazového doprovodu včetně fotografií, přičemž veškeré obrázky autoři koncipovali atraktivněji a dynamičtěji, takže zobrazení druhů a jejich prostředí je názornější.

Kniha zuzítkovává nashromážděné informace z posledních dekád, čtenář se tedy kromě výčtu druhů dovídá o jejich biologii a ekologii, ale také o ekologických poměrech na Borneu a v tropických pralesích obecně. Tato kombinace umožňuje všechny fenomény poznat, ale hlavně pochopit ve vztahu k různým skupinám organismů. Autoři se věnují i historickým faktorům formujícím bornejskou faunu (a flóru) a historii některých dílčích druhů. Zvláštní pozornosti se dostává vegetaci, např. z hlediska sezonního zrání plodů a jejich šíření zvířaty, představeny jsou také základní typy/skupiny rostlin a jejich vztah s místní faunou, zvláště pak savci.

U druhů najdeme jejich základní charakteristiky a biologii, přičemž popisné sekce jsou prokládány boxy se zajímavostmi, které text odlehčují a navíc objasňují dílčí aspekty, třeba s ohledem k historii objevování druhového bohatství ostrova. U výčtu savčích druhů má zásadní význam, že autoři rozlišují různé formy (poddruhy a někdy i morfy), jako např. u primátů nebo hlodavců, čímž je míra představení bornej-

ské fauny ještě přesnější. V závěrečné části čtenáře seznamují s jednotlivými chráněnými územími ostrova, ale ochranný aspekt prostupuje – zcela oprávněně – celou knihou.

Nová kniha o bornejských savcích se skutečně povedla, graficky, textově i koncepčně. Bornejskou přírodu ukázala dosud nevídaným způsobem. Kéž by některým lidem otevřela oči a zmírnila tak míru plundrování tohoto krásného, hodnotného a tolik ohroženého koutu světa.

John Beaufoy Publishing, Oxford 2016, 400 str.

Kniha je k dostání u zahraničních internetových distributorů.

Co ohrožuje v celosvětovém měřítku suchozemské obratlovce

Obratlovci, zejména suchozemští, patří spolu s cévnatými rostlinami mezi nejlépe prozkoumané taxony či ekologické skupiny vůbec. Červený seznam celosvětově ohrožených druhů, nejméně dvakrát ročně vydávaný Mezinárodní unií ochrany přírody (IUCN), hodnotí pomocí vědecky podložených kritérií stupeň ohrožení daného druhu nebo poddruhu vymizením, tedy vyhynutím či vyhubením. Odborníci provádějící uvedenou klasifikaci rovněž určují, který činitel nebo činitele (hnací síly) mají možné ohrožení na svědomí. A právě suchozemští obratlovci se řadí k několika málo skupinám, u nichž byla stanovena pravděpodobnost vymizení pro většinu nebo dokonce pro všechny známé druhy.

Simon Ducatez a Richard Shine ze Sydneyské univerzity vyhodnotili údaje IUCN

o ohrožení 7 441 druhů obratlovců – savců, ptáků, plazů a obojživelníků. Protože Mezinárodní unie ochrany přírody rozeznává celkem 99 ohrožujících činitelů, rozřadili je do čtyř skupin: poškozování a ničení biotopů včetně znečišťování prostředí cizorodými látkami a jeho zatížení živinami, invazní nepůvodní druhy a nemoci, změny podnebí a nadměrné využívání, které zahrnuje mimo jiné lov a odchyt.

K jakým výsledkům australsí vědci dospěli? Jak se dalo předpokládat, druhy citlivé k více hrozbám současně vykazovaly vyšší nebezpečí vymizení. Pro všechny hodnocené skupiny zůstává největším rizikem přeměna prostředí, přitom nejvýznamnější dopad má tento faktor na obojživelníky. Až potud žádné překvapení. Nicméně další rizikové činitele se u studovaných tříd lišily. Invazní nepůvod-

ní druhy organismů ohrožují nejvýznamněji obojživelníky a hned po nich ptáky. Probíhající a očekávané změny podnebí zvyšují riziko vyhynutí zejména ptáků (23 % všech jejich druhů). Nadměrné využívání volně žijících populací působí největší těžkosti savcům, kdežto nejméně se s ním potýkají v různých částech světa obojživelníci.

Kde hledat příčiny popsaných rozdílů? Přestože se kritéria IUCN pro zařazování druhů do červených seznamů globálně ohrožených taxonů snaží celý postup co nejvíce harmonizovat, aby byly výsledky maximálně porovnatelné, domnívají se autoři, že přece jen mohou vyplývat z rozdílných metodických přístupů znalců jednotlivých tříd suchozemských obratlovců. Nelze ale vyloučit, že odchylky zaznamenané u analyzovaných skupin odrážejí jejich biologické charakteristiky. Protože uvedená zjištění mohou mít nezanedbatelný dopad jak na vlastní hodnocení míry ohrožení vymřením, tak na snahu zlepšit ochranu ohrožených druhů a jimi osídleného prostředí, je žádoucí co nejdříve zjistit důvod zranitelnosti rozdílných skupin terestrických obratlovců hlavními vnějšími faktory.

[Conservation Letters 2017, 10: 186–194]